

РЕШЕНИЕ

№ 2963

гр. София, 29.01.2025 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 69
състав,** в публично заседание на 20.01.2025 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Милена Славейкова

при участието на секретаря Грета Грозданова и при участието на прокурора Радослав Стоев, като разгледа дело номер **4311** по описа за **2024** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 284 - 285 от Закона за изпълнение на наказания и задържане под стража (ЗИНЗС), във връзка с чл. 203 и следващите от АПК, във връзка с чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ).

Образувано е по искова молба на К. Д. И., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място], 8-ма група, срещу Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" (ГДИН) с искане за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 77 888 лв. поради поставянето му в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в периода от 01.01.2009 г. до 23.06.2022 г.

В исковата молба са изложени твърдения за бездействие на длъжностни лица при ГДИН по осигуряване на дезинфекция, обезпаразитяване и премахване на инсекти – хлебарки и дървеници, обитаващи спалното му помещение в Затвора [населено място] в периода от 01.01.2009 г. до 23.06.2022 г., 1-ва, 7-ма и 12-та групи. Хлебарките пълзели по шкафчетата с храна и личните дрехи, а от ухапванията от дървеници ищецът получавал силно сърбящи и зачервени обриви. Самите ухапвания от дървеници били болезнени и неприятни и от тях ищецът не спял по цяла нощ. Администрацията на затвора не взимала мерки срещу инсектите.

Сочи се, че на 09.10.2015 г. ищецът бил преведен от Затвора С. в Затвора Б. дол, откъдето бил конвоиран до Затвора С. за явяване по съдебни дела. При това отново

бил настаняван в 1-ва група на Затвора С., където престоявал между 48 и 96 часа в периода от 01.01.2017 г. до 27.06.2019 г. Условията на пребиваване в Затвора С. се били влошили, защото имало още повече дървеници, от чиито ухапвания ищецът получавал кожни обриви. При връщането си в Затвора Б. дол получавал медицинска помощ за ухапванията, вкл. във външно болнично заведение от д-р К. В. – дерматолог, който назначил медикаментозно лечение.

По-нататък се твърди в исковата молба, че на 27.06.2019 г. ищецът бил преведен от Затвора [населено място] дол в Затвора [населено място]. Там продължил да се явява по съдебни дела в [населено място] и съответно – да бъде конвоиран до Затвора [населено място], 1-ва група, в периода от 27.06.2019 г. до 28.09.2020 г., където всеки път отново бил нахапван от инсекти и не можел да спи нощно време. При връщането си в Затвора [населено място] отново получавал медицинска помощ за ухапванията в МЦ на Затвора [населено място].

На 17.05.2021 г. ищецът бил преведен от Затвора [населено място] в Затвора [населено място]. Там също продължил да се явява по дела в [населено място] и съответно – да бъде конвоиран до Затвора [населено място], 1-ва група, в периода от 19.05.2021 г. до 23.06.2022 г., където всеки път отново бил нахапван от инсекти и не можел да спи нощно време. На част от датите в исковия период получил медицинска помощ за ухапванията в МЦ на Затвора [населено място] и в МЦ на Затвора [населено място].

В обобщение ищецът сочи, че през целия период на настаняването му в Затвора [населено място] бил подложен на тези унижителни и нехуманни условия – в пълни с хлебарки и дървеници помещения. От описаните условия бил измъчен, изтерзан и изтощен физически и психически.

Ответникът Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при МП оспорва исковата молба в писмен отговор от 22.07.2024 г. и в открито съдебно заседание чрез юрк. Д.. Прави възражение за изтекла погасителна давност по чл.110 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД). Твърди, че липсва неизпълнение на вменени от закон задължения от страната на ответника, които да ангажират отговорността му за нарушение на чл.3 от ЗИНЗС. Соци, че неимуществените вреди не се предполагат, а следва да бъдат доказани, а в случая липсвали доказателства за нарушение на физическото или психическо здраве на ищеца, в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с действия или бездействия на длъжностни лица при ответната администрация. Претендира за отхвърляне на иска и присъждане на юрисконсултско възнаграждение.

Участвалият в производството по делото прокурор – представител на СГП счита, че исковата претенция е неоснователна.

Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав, след като взе предвид наведените в исковата молба доводи, изразеното становище на пълномощника на ответника и на представителя на СГП и се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира от фактическа и правна страна следното:

Разпоредбите на чл.284-286 от ЗИНЗС, вр. чл.3 от с.з., уреждат защита на осъдените и задържаните под стража лица срещу поставянето им в неблагоприятни условия, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждаат чувство на страх, незащитеност

или малоценност. Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ. Разпоредбата на чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж А. и други, цитирано по-горе, § 139, с допълнителни препратки).

За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на лицето. Въпреки, че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принижавя човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: 1. акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от закона; 2. настъпила, в резултат на нарушението имуществена/неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС оборима презумпция и 3. пряка и непосредствена причинна връзка между вредите и нарушението (в този смисъл е Решение № 15247 от 12.11.2019 г. по адм. д. № 813/2019 г., III отд. на ВАС).

За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен.

При оценка на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унижително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

Съдът в С. отбелязва в осъдителните си решения срещу България санитарен проблем в поправителните заведения поради наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители, като посочва, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите,

по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

При постановяване на решението си настоящият съдебен състав приема, че следва да съобрази стандартите, заложи в Европейските правила за затворите. Макар да представляват само препоръки на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, същите са отправна точка за преценката дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение.

Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигуряват, доколкото е възможно лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация.

Установено е задължение за затворническите власти да предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени.

Съгласно т.102.2 от Европейските правила за затворите лишаването от свобода чрез настаняване в затвор представлява наказание само по себе си и следователно режимът на осъдените затворници не бива да утежнява страданието, което е резултат от самото пребиваване в затвора.

Релевантните оплаквания на ищеца касаят единствено наличието на хлебарки и дървеници в Затвора [населено място], ухапванията от които влошавали условията за сън и му причинявали денонощно неудобства поради получени от ухапванията обриви и сърбежи.

С оглед на изложеното и предвид заявената с исковата молба претенция, съдът следва да установи: А/ поставен ли е бил ищецът, като лишен от свобода, в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода (чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС), достигащи прага на нечовешко или унижително отношение (чл.3, ал.1 от ЗИНЗС) и изразяващи се в действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото му достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност, малоценност, на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието (чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС), съответно: претърпял ли е неимуществени вреди, които да са пряка и непосредствена последица от тези условия; Б/ съумял ли е ответникът (арг. чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС) да опровергае твърдението за претърпени неимуществени вреди, като установи и докаже, че не е бездействал, осигурявайки през исковия период „благоприятни условия за изтърпяване на наказанието“. Оборимостта на презумпцията по чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС не освобождава ищеца от отговорността да проведе от своя страна пълно и главно доказване (чл. 154, ал. 1 ГПК) на твърдението за понесени неимуществени вреди, които са пряк резултат от поставянето му в неблагоприятни условия в нарушение на чл.3, ал.1 и ал.2 от ЗИНЗС.

На първо място, съдът намира, че следва да обсъди възражението на ответника за изтекла погасителната давност по чл.110 от ЗЗД, който предвижда, че с изтичане на петгодишна давност се погасяват всички вземания, за които законът не предвижда друг срок. Съгласно т.3 от Тълкувателно решение № 1 от 04.02.2013 г. по тълк. д. № 2/2012 г. на ОСНК на ВКС въпросът за изтекла погасителна давност по чл. 110 ЗЗД е

такъв по съществото на делото и по основателността на иска. Давността е институт на материалното право и не засяга субективното право, чиято защита се търси в процеса, а касае само правото на иск. Давността не се прилага служебно (чл. 120 от ЗЗД), която предпоставка в случая е изпълнена предвид възражението на ответника ГДИН. При направено възражение за изтекла погасителна давност, съдът следва да се произнесе със съдебния си акт по съществото на делото, след установяване на фактите във връзка с възражението, изслушване на възражението на другата страна за неизтекъл давностен срок, за неговото спиране или прекъсване и т. н.

По изложените съображения и противно на твърденията на ищеца, изтеклата давност по чл.110 от ЗЗД не касае претендираното субективно право, поради което са неотносими възраженията му, че е бил поставен в претендираните условия на изтърпяване на наказанието, считано от 01.01.2009 г. Касае се за процесуално средство за защита на ответника срещу продължителното бездействие на кредитора (ищеца) да потърси вземането си в определен срок от неговата изискуемост (5 години). Според разясненията в т.4 от Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2004 г. по тълк.д. № 3/2004 г. на ОСГК на ВКС обезщетение за вреди от незаконни административни актове, може да се иска след тяхната отмяна с решение на съда, като унищожаване, а при нищожните - с констатиране на нищожността в самия процес по обезщетяване на вредите. Когато вредите произтичат от фактически действия или бездействия на администрацията, обезщетението за тях може да се иска след признаването им за незаконни, което се установява в производството по обезщетяването. В първия случай вземането за обезщетение за вреди става изискуемо от момента на влизане в сила на решението, с което се отменя незаконния административен акт. В случай, че вредите произтичат от нищожен акт - от момента на неговото издаване. При незаконни фактически действия на администрацията, този момент е тяхното преустановяване. От така определените моменти на изискуемост, започва да тече погасителната давност и се дължи мораторна лихва.

Доколкото ищецът и към момента на предявяване на иска на 26.04.2024 г. изтърпява наказание „лишаване от свобода“, при което е превеждан в Затвора С. по повод водени от него съдебни дела, т.е. не е налице преустановяване на твърдяната незаконосъобразна дейност на пенитенциарната администрация (напр. поради освобождаване от изтърпяване на наказанието), следва да се приеме, че 5-годишната погасителна давност по чл.110 от ЗЗД тече, считано от предявяване на иска на 26.04.2024 г. С други думи, погасена е претенцията на ищеца за вземания 5 години преди тази дата, т.е. от преди 26.04.2019 г. Както се посочи, касае се за правно средство за защита на ответника при липса на проявена от кредитора (ищеца) активност да заяви претенцията си. Погасителната давност по чл.110 от ЗЗД брани длъжника (ответника) именно от продължителното бездействие на кредитора и установява забрана за претендиране на вземания над 5-годишния общ срок, считано от настъпване на изискуемостта (чл.114 от ЗЗД).

По изложените съображения, предвид направеното от ответника възражение по чл.120, вр. чл.110 от ЗЗД, съдът намира за релевантно обсъждане на елементите от фактическия състав на отговорността на държавата по чл.284-285 от ЗИНЗС единствено за периода от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. Не са наведени от ищеца и не се установяват по делото обстоятелства по чл.116 от ЗЗД за прекъсване на давността.

Независимо от твърденията на ищеца, че многократно е сезирал ответната администрация с жалби срещу наличието на инсекти в Затвора С., в изискана по реда

на чл.284, ал.3 от ЗИНЗС информация, предоставена с писмо рег. №8639/17.07.2024 г. по описа на Затвора С. се установява, че при извършена справка в деловодната система, считано от 20.01.2020 г. не са констатирани подадени от К. Д. жалби и оплаквания. За пълнота следва да се отбележи, че наличието или липсата на такива жалби е ирелевантно към отговорността на ответника по чл.284-285 от ЗИНЗС. Такава информация е изисквана единствено с доказателствена цел.

Относно условията на изтърпяване на наказанието съдът съобразява информацията, предоставена от ответника по реда на чл.284, ал.3 от ЗИНЗС в справка от 15.07.2024 г., изготвена от ИСДВР на 1-ва група на Затвора С. – инсп. М. М. (л.46-48). Според същата ищецът е постъпил в Затвора [населено място] на 12.11.2008 г. На 09.10.2015 г. е преведен в Затвора [населено място] дол, за това, че на 26.07.2015 г., в помещение, предназначено за получаване на багаж, е нападнал униформен служител при изпълнение на служебните му задължения, за което е осъден на 1 години „лишаване от свобода“. На 05.07.2019 г. е преведен в Затвора [населено място], а на 15.05.2021 г. – в Затвора [населено място]. След преместването му в друг затвор, често пребивава в Затвора [населено място], в зона с повишена сигурност, като „чужда делегация“ във връзка с множеството водени от него съдебни дела. Престоява в помещенията докато мине съответното съдебно заседание, след което е конвоиран обратно в Затвора [населено място]. В периодите на пребиваване в Затвора [населено място] ищецът бил настаняван *самостоятелно, респ. е извеждан самостоятелно*, отделно от другите лишени от свобода (Л.), вкл. на местата за престой на открито. Дори по време на пребиваването му в Затвора [населено място] да е имало Л. от други затвори, ищецът не се е засичал с тях, тъй като е бил в отделно спално помещение и е провеждал отделно престой на открито. В същата справка и за релевантния исков период от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. ответната администрация посочва 31 броя превеждания на ищеца от Затворите в [населено място] дол, [населено място], [населено място] и [населено място] в Затвора [населено място], общо за 106 денонощия. Поради оспорване от ищеца на данните за превежданията му в Затвора [населено място] съдът кредитира за тези обстоятелства приета по делото съдебно-счетоводна експертиза.

При посещенията си в Затвора [населено място] експертът е установил, че за релевантния период след 26.04.2019 г. се съхраняват книги за движението на Л. (Постови книги № 20А) – 1-ва група „чужда делегация“. По проверените книги *вещото лице не е установило ищецът И. да е бил настаняван с друг съкилийник по време на престоя му в Затвора [населено място]*, независимо, че килиите са с капацитет от двама лишени от свобода. По време на преводите си в Затвора [населено място] ищецът винаги е престоявал в помещенията на 1-ва група – „Специален режим“, за „Чужда делегация“.

Относно конкретните денонощия на престой на ищеца в помещения на 1-ва група на Затвора С. съдът кредитира Таблица № 1 към заключението при съобразяване на релевантния исков период **от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г.** Според изчисленията на експерта, за този исков период ищецът е пребивавал в тези помещения общо **124 денонощия** (54 от 13.05.2019 г., 16 за 2020 г., 28 за 2021 г. и 26 до 23.06.2022 г.).

По делото са представени приемо-предавателни протоколи за извършена ДДД обработка, договори, фактури, докладни записки за извършени мероприятия по ДДД (л.51-128, л.149-197), както и протоколи от проверки по отношение мероприятията по дезинфекция, дезинсекция и дератизация (ДДД), издадени от СРЗИ, на 19.02.2019 г., 19.08.2019 г. (л.84-85, л.169-171), от 02.09.2019 г. (л.167-168), които констатираят обработка на всички места, където навлизат, заселват се и се размножават вредители.

Установява се от справка от 18.07.2024 г. на директора на МЦ към Затвора С., че на 16.09.2022 г., когато ищецът е конвоиран в Затвора [населено място] за явяване на дело, същият е получил антиалергична терапия – медикамента Фортекал (л.44-45). Независимо, че визираната дата е извън крайния исков период (до 23.06.2022 г.) съдът приема предоставената по реда на чл.284, ал.3 от ЗИНЗС информация като косвено указание за индивидуалната реакция на организма на ищеца на ухапванията от дървеници. Не се доказват благоприятните за ответника доводи в същата справка, че тази алергична реакция може да се дължи на контакт с химически реагенти като почистващи препарати или консумация на определени храни.

Според справка от 05.09.2024 г. на директора на МЦ към Затвора [населено място] (л.198-199) на 16.09.2021 г. К. Д. И. е имал оплаквания от киселини в стомашно-чревния тракт, обриви и сърбежи по крайниците, за което е получил Фамотидин – за стомашните болки и Фортекал – противоалергичен медикамент. На 17.06.2021 г. е заявил, че „може да пътува с конвоя, няма оплаквания“, но въпреки това е помолил за още 2 таблетки Фортекал, макар, че е получил достатъчно медикаменти предишния ден. На 07.06.2022 г. е прегледан от д-р М. Т. – директор на МЦ към Затвора [населено място] по повод оплакване от алергичен ринит, за което са му предписани Лоратидин – противоалергичен медикамент, носни капки, Ефизол и Витамин С. Според същата справка, за периода от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. (извън цитираните три случая) ищецът не е искал от МЦ към Затвора [населено място] противоалергични медикаменти, нито е предявявал оплаквания от сърбежи и обриви. Съдът намира предоставена информация за относима към предмета на спора с оглед съдържащите се в нея данни за индивидуална алергична реакция на организма на ищеца с данни за обриви и сърбежи по крайниците.

По повод твърденията на ищеца, че в периода от 26.04.2019 г. до 27.06.2019 г. е преглеждан от д-р И. Ч. и медицински фелдшер Р. към МЦ на Затвора [населено място] дол, съдът съобразява предоставена с писмо изх. № 2677/05.09.2024 г. на Затвора [населено място] дол (л.210) информация, че д-р И. Ч. е освободен по взаимно съгласие на 19.12.2018 г., а МФ Р. – на 28.12.2018 г., т.е. ищецът не е могъл да твърдените дати да бъде прегледан от тях, респ. да бъде изготвена медицинска документация.

Установява се от медицинска справка от 04.09.2024 г. на МФ В. от МЦ на Затвора [населено място] дол, че за периода на пребиваване на ищеца К. Д. И. от 26.04.2019 г. до 27.06.2019 г. в медицинския журнал не са записани прегледи на ищеца, а на 26.06.2019 г. същият е преведен в Затвора [населено място].

Относно изискана медицинска документация от Затвора [населено място]

съдът съобразява писмо изх. № 18859 от 11.12.2024 г. на началника на Затвора [населено място], според което медицинската документация на Л. К. Д. И. е изпратена на 28.10.2024 г. в административен съд В. на адм.д.№ 567/2024 г. и не е върната. Дължим е извод, че исканите от ищеца медицински документи не могат да бъдат приобщени към доказателствения материал по делото по вина на ищеца, респ. липсата им не може да се вмени в отговорност на ответника по смисъла на чл.284, ал.3, изр.2 от ЗИНЗС.

Установява се от Медицинска справка от 10.09.2024 г., изготвена от м.с. Й. от МЦ към Затвора [населено място], че К. Д. И. има поставена диагноза „Личностно разстройство – неуточнено“, тип „Параноидна шизофрения“ с първа хоспитализация в Психиатрично отделение на СБАЛПС [населено място] през 2018 г. На 19.12.2019 г. е представен на ТЕЛК [населено място], от където е издадено експертно решение за 50 % трайно намалена работоспособност за срок от 3 години, с диагноза: „Разстройство, вследствие употреба на алкохол. Персистиращи зрителни халюцинации“, а по повод обжалване пред НЕЛК, с диагноза: „Личностно разстройство от емоционално-неустойчив кръг, персистиращи невротични и тревожно-хиподепресивни оплаквания“, което означава отхвърляне на шизофренията като възможна диагноза. От момента на постъпването си в Затвора [населено място] лицето е включено в диета № 2, плюс (по негово настояване) по 2 броя кисело мляко и черен хляб. И. няма оплаквания от здравословен характер, посещава редовно МЦ по график, като най-често тези посещения за свързани с издаване на медицинска бележка за преглед за конвой.

Относно възражението на ответника, че ищецът не е потърсил медицинска помощ във връзка с твърдените ухапвания от дървеници, съдът съобразява цитираната релевантна практика на ЕСПЧ, според която „Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и *при липса на такива*, когато отношението унижава или принизява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3“. Дължимо е тълкуване, че липсата на извършени медицински прегледи, които да констатира телесна повреда, физическо или психическо страдание, не изключва непременно нарушение на чл.3 от ЕКПЧ, респ. на чл.3 от ЗИНЗС, стига да се докаже третиране, което принизява човек и засяга неговото човешко достойнство, надвишаващи неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието.

В публично достъпен Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г., за позоваването на който съдът е уведомял страните на основание чл.155 от ГПК с определение от 19.08.2024 г., се съдържа следната информация относно Затвора [населено място]: „По отношение на хигиената Н. многократно констатира, че проблемът относно наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е *системен*. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране,

то е неефективно. Затова Н. препоръча на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията“. Съдът приема, че общото позоваване в документа „този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията“ е показателно за разпространението на вредители и в помещенията на 1-ва група на Затвора [населено място].

Годишните доклади на О. на Република България като Н. **за 2020 г. и 2021 г.** не съдържат констатации за наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода, но единствено поради липсата на подобни констатации в тях съдът не приема иска за недоказан за тези искови периоди. От една страна, през визираните години докладите акцентират на световната пандемия от COVID 19 и мерките срещу заболяването в местата за лишаване от свобода. От друга страна е дължима съвкупна преценка на всички доказателства по делото, при която наличието на този системен проблем през целия исков период се потвърждава от свидетелските показания и от общодостъпната информация относно жизнения цикъл на развитие на тези вредители и борбата с тях.

Според публично достъпен Годишен доклад на О. на Република България като Н. **за 2022 г.** „През 2022 г. продължава тенденцията за голям обем проверки в местата за изтърпяване на наказания към МП – затвори (5 бр.), затворнически общежития от открит (7 бр.) и закрит (2 бр.) тип. Проверени са и 4 ареста. Общата критична констатация в този сектор продължава да е свързана с липсата на ефективно решение на няколко основни проблема: системни дефицити при медицинското обслужване на лишените от свобода; продължаващи дефицити с амортизиран, морално остарял и хигиенно ненадежден постелъчен инвентар; нерешени проблеми с *наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода*, и др“. Констатациите за наличие на този проблем през 2019 г. и 2022 г. неминуемо води до извод, че същият е съществувал и през 2020 г. и 2021 г. предвид общодостъпната информация относно жизнения цикъл на развитие на тези вредители.

Съдът не кредитира свидетелските показания на св. Х. А. Х. *в частта им*, че един единствен път е бил настанен заедно с ищеца в килиите на 1-ва група на Затвора [населено място], обособени за „чужда делегация“, тъй като в тази им част те противоречат на информацията, предоставена по реда на чл.284, ал.3, изр.1 от ЗИНЗС и на приета на делото съдебно-счетоводна експертиза.

Запитан за релевантния исков период (2021 г. – 2022 г.) свидетелят Х. установява, че нивото на хигиена в килиите на 1-ва група на Затвора [населено място] е доста занижено и в тях има дървеници и хлебарки. Свидателят е виждал тези вредители, бил е хапан от тях, като и други лишени от свобода са се оплаквали от тези ухапвания. Заедно с ищеца написали оплакване до ГДИН по този проблем и получили предписание от 2017 г. (извън релевантния исков период). И. се оплаквал, че тези предписания не се изпълняват. Свидателят е виждал И. нахапан, при което същият ставал доста пухкав и лицето му се обезобразявало. Съдът кредитира свидетелските показания на св. Х. относно вида на ухапванията от дървеници, тъй като в

тази им част същите са съответни на общодостъпната информация за тези вредители. Доколкото свидетелят Х. също е бил превеждан в помещенията на 1-ва група на Затвора [населено място], обособени за „чужда делегация“, през релевантния исков период от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г., съдът приема, че същият е очевиден на условията за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в тях, конкретно относно наличието на инсекти-вредители, лично е получавал ухапвания от тях, описва детайлно негативните усещания от тези ухапвания, лично е виждал ухапвания по тялото на ищеца, както и реакцията му по повод на тези ухапвания, още повече, че от 2021 г. пребивават заедно в Затвора [населено място]. Свидетелят Х. установява, че независимо от пръскането срещу инсекти, проблемът не е инцидентен, а ежедневен. При ухапванията К. започвал постоянно да се чеше, а другите лишени от свобода го избягвали, тъй като го мислели за крастав. Тази изолация много го възмущавала и спирал да се храни, бил възмутен, затварял се в себе си, не разговарял. Предписвали им медикаменти, но те били за облекчаване на болката. Мерки за премахване на проблема с дървениците не се вземали. В заключение, свидетелят обобщава, че „К. винаги имал нахапвания от дървеници при превеждането му в С.“.

Съдът кредитира свидетелските показанията по делото в *частта им* относно неефективността на мерките по дезинсекция, като съответни на информацията в Годишните доклади на О. като Н. за 2019 г. и за 2022 г. - проблемът с наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е *системен* и независимо от периодичното месечно дезинфектиране, *то е неефективно*. Свидетелят потвърждава, че проблемът е ежедневен, ухапванията се постоянни, вредителите се намирили навсякъде и пръскането срещу тях било неефективно. Конкретно по отношение на ищеца, св. Х. установява, че когато бил нахапван, И. се подува и лицето му се обезобразявало. В тази им част свидетелските показания са съответни на представени по делото справки от директора на МЦ към Затвора [населено място], които установяват получени от ищеца противоалергични медикаменти през 2021 г. и 2022 г.

Съдът кредитира показанията на другия свидетел Н. Н. А., доколкото същият е пребивавал в същите помещения на Затвора [населено място], 1-ва група, в релевантния период от 2019 г. до 2022 г. Свидетелят установява постоянното наличието на хлебарки, дървеници и „други буболечки“. Те пълзели по възглавниците, по стените, по леглата, по шкафове. Ищецът лично се е оплаквал, че е хапан, както и свидетелят лично е виждал по него червени точки и обриви, бил с пъпки и постоянно се оплаквал. Психологически бил неспокоен, усещал безпокойство и безсилие. Където е в Затвора [населено място] да е бил настаняван, навсякъде имало дървеници. Ухапването от дървеница било неприятно, постоянно свързано с болка и сърбеж. Тези показания следва да се кредитират като такива на свидетел – очевиден и като съответни на Докладите на О. като Н. и общодостъпните данни за тези насекоми.

Относно представени от ищеца в о.с.з. на 20.01.2025 г. медицински документи – два броя амбулаторни листа от 29.03.2016 г. и от 03.05.2017 г. и два броя медицински справки от 16.10.2017 г. и от 27.03.2018 г. на директора на МЦ

към Затвора [населено място] дол, съдът намира, че са извън релевантния исков период от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. Амбулаторните листа документират наличие при ищеца на „Акне вулгарис“, която диагноза е неотнормима към претендираните от ухапвания от дървеници кожни обриви. Според медицинските справки на директора на МЦ към Затвора [населено място] дол при престоя си в Затвора [населено място] дол ищецът е имал разпространен обрив по тялото и лицето, но без *субективни усещания, което състояние е документирано и в амбулаторния лист от 04.05.2017 г.* За тези си оплаквания ищецът няколкократно е консултиран с кожен специалист д-р В., *при което състоянието му е прецизирано като „Акне вулгарис“ – диагноза, която е неотнормима към претендираните ухапвания.*

Дължим е извод, че тези документи (два броя амбулаторни листа от 29.03.2016 г. и от 03.05.2017 г. и два броя медицински справки от 16.10.2017 г. и от 27.03.2018 г.) не доказват твърденията на ищеца за извършени прегледи по повод на негови оплаквания от ухапвания от дървеници.

В обобщение, при съвкупната преценка на събраните по делото доказателства, съдът приема, че за процесния исков период – от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. ищецът е бил поставен в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ поради наличие на инсекти вредители – конкретно хлебарки и дървеници в помещенията на 1-ва група на Затвора, [населено място], в които е бил настанен, **общо за 124 денонощия.** Това следва пряко и непосредствено от официалната информация в Годишните доклади на О. като Н. за 2019 г. и за 2022 г., от свидетелските показания и от свободно достъпна информация в Интернет относно ухапванията от дървеници.

По повод на многобройни съдебни дела в АССГ с идентичен предмет на съда е служебно известно Писмо № 05-187-1 от 04.11.2022 г., издадено от СРЗИ, представено във връзка с изискана служебно информация по адм.д.№ 3939/2022 г. по описа на АССГ. От него се установява подаден сигнал от м.август 2019 г. на задържано лице в Затвора С. за наличие на хлебарки и дървеници, по който са извършени проверки от СРЗИ и са дадени препоръки към ръководството на затвора и фирмата, изпълнител на дезинфекция, дезинсекция и дератизация (ДДД). Тази независима, официална информация също потвърждава извода за наличието на тези вредители в помещенията на Затвора С..

В конкретния случай, по отношение на ищеца К. Д. И. са налице и медицински справки на директора на МЦ на Затвора [населено място], според които той е имал оплаквания от обриви и сърбежи по крайниците на 16.09.2021 г., за което е получил Фортекал – противоалергичен медикамент, на 17.06.2021 г. е помолил за още 2 таблетки Фортекал, макар, че е получил предостатъчно медикаменти предишния ден и на 07.06.2022 г. е прегледан за алергичен ринит, за което е получил противоалергичен медикамент. Визираните медицински оплаквания, прегледи и назначено медикаментозно лечение потвърждават наведените в исковата молба твърдения, че по време на престоя си в 1-ва група на Затвора [населено място], обособена за „Чужда делегация“, ищецът е бил поставен в помещения, в които *непрекъснато е имало насекоми – вредители, хлебарки и дървеници.*

Освен, че този извод следва пряко от свидетелските показания по делото, съдът приема, че същият се потвърждава и от общодостъпна информация за тези вредители.

По свободно достъпна информация в Интернет (напр. на сайт www.preventa.bg): „Ухапванията от дървеници могат да бъдат изключително неприятни и да причинят различни симптоми, включително зачервяване, подуване и сърбеж. Ухапванията от дървеници обикновено се характеризират с малки, червени петна, които могат да сърбят и да причинят подуване или зачервяване. На мястото на ухапването често се появява подутина, която е по-тъмна в центъра. Те никога не са единични, а винаги в група от няколко ухапвания заедно. Симптомите не се появяват веднага, а няколко часа след ухапването. За разлика от ухапванията от комари или бълхи, които са по-разпръснати и произволно разпределени, ухапванията от дървеници обикновено са подредени в линия или група и са концентрирани. Ухапванията от дървеници не са единични, а винаги няколко заедно. Ухапванията от бълхи са концентрирани около глезените, тези от дървеници са разпръснати из цялото тяло. Ухапванията от дървеници предизвикват забавена реакция, за разлика от тези от комари, които веднага сърбят. Около мястото на ухапването от дървеници може да се образува *леко подуване*, което не е характерно за другите насекоми. Тези насекоми предпочитат кожата, която често е открита по време на сън, като ръцете, краката, врата и гърба. Поради своята предпочитани места за заселване, честите места за ухапвания са обикновено телата, лежали на матраците и около шевове на мебелите. Според проучване, публикувано в J. of Allergy and Clinical Immunology, само около 50% от хората развиват кожни реакции след ухапване от дървеници. Това изследване подчертава, че не всички хора реагират по един и същи начин на ухапванията от тези насекоми. Допълнително, друго изследване, публикувано в A. of Allergy, Asthma & Immunology, потвърждава, че съществуват значителни индивидуални различия в чувствителността към секретите от слюнчените жлези на дървениците. Това обяснява защо в едно семейство често само някои членове имат следи от ухапвания, докато други изобщо не реагират“.

Според сайта www.otrovi.com: „Ухапванията от дървеници могат да имат дълъг инкубационен период. Видимите признаци (червена, сърбяща подутина) могат да се появят до 10 дни след като първоначално сте били ухапани. Обикновено подутините или обривите се скриват в рамките на една до две седмици. *Въпреки това, ако не сте изкоренили проблема чрез унищожаване на вредителите, това неприятно положение може да продължи.* Основните симптоми са зачервявания и леки подутини. Най-силно изявен е сърбежът, който *задължително* придружава тези неприятни ухапвания. При своето ухапване, дървеницата инжектира в кожата на човек *огромен коктейл от алергени, които водят до подуване и сърбеж.* Д. се хранят с кръв, тяхното ухапване причинява *ужасни сърбежи* поради факта, че при ухапване насекомото вкарва в човешкото тяло алергени, от които се получават сърбежите, подутините и зачервяването. Важно е да кажем, че дървениците, за разлика от други паразити, хранещи се с кръв, не пренасят заболявания. Наличието на креватни дървеници определено поставя въпроса за общата

хигиена в едно жилище. Веднага изниква мисълта, че дадено място, което има наличие на дървеници, е мръсно или не добре поддържано. За съжаление това не е точно така. Креватните дървеници, точно като хората, предпочитат чисти места за живеене и обитаване. Дори да сте най-големия "чистник", който чисти и хигиенизира дома си всеки ден, пак е възможно да сте жертва на креватни дървеници. Те се крият на възможно най-труднодостъпните места, а именно в матрака, под матрака, зад картини, огледала, рамка на легло, гардероби, нощни шкафчета, спално бельо, кухни от всякакъв вид, зад тапети.

Д. са упорити насекоми. Освен това са приспособени да живеят в тежки условия и екстремни ситуации. Плюс това, те се адаптират към различни видове препарати, които са използвани против тях във времето. Много хора смятат, че хлебарките са най-издръжливите насекоми, но дървениците определено могат да спорят убедително за първото място за най-издръжливи насекоми. Креватните дървеници могат да живеят с месеци без да се хранят. Те се хранят с човешка кръв, но ако няма хора наблизо, ще изчакат търпеливо, докато не се появи някой човек. Креватните дървеници могат да издържат на екстремни температури. Не можете да ги замразите - те могат да оцелеят при температури под точката на замръзване. Освен това, не можете да ги унищожите с топлина, без това да навреди на мебели или дрехи - те не се движат извън дома ви, дори температурата да бъде над 100 градуса. Съществуват нови модели уреди, които създават пара с топлина над 120 градуса, за да може да унищожат дървеници в чисти зони, където употребата на препарати е невъзможна, но цената на тези уреди е много скъпа. Д. нямат „дом“. Една от причините, поради които е трудно да се намери повече от една, е липсата на изграждане на големи гнезда. Те не гнездят. Няма да можете да проследите пътя на една дървеница, както например можете да следвате мравки до мравуняк и да убиеете цялото семейство. Това е друга причина, поради която дървениците са толкова трудни за унищожаване. Освен това, те снасят множество яйца, които бързо се превръщат в нови гладни за кръв паразити. Д. се размножават с бързи темпове, колкото повече са те, толкова по-трудно е тяхното унищожаване. те могат да се движат в стените, през отворите на пода и тавана. Въпреки това, повечето се разпространяват от едно помещение в друго, когато попаднат върху дрехите, бельото или мебелите на хората. Женските снасят около седем яйца на седмица. Това означава около 250 яйца за цял живот. Излюпването на яйцата се случва за десет дни. След него те преминават през пет етапа на младост, преди да станат възрастни. *Този вид паразити са изключително трудни за унищожаване и контрол*“.

По свободно достъпна в Интернет информация, напр. в сайт <https://newfresh.org>: Скривалищата на дървениците за снасяне на яйца следва да са топли и в близост до човека. Именно за това в домовете те най-често избират: леглата – матраците; детските кошари; диваните, фотьойлите и мебелите за спане и почивка; всякакви цепнатини и пукнатини; и т.н. Д. нямат предпочитание между безупречно чисто пространство или замърсена среда. Щом имат достъп до хранителен ресурс, те могат да живеят навсякъде, затова твърдения, че се привличат от мръсотия и неразтребени неща са просто

безпочвени. В тази връзка, безпорядъкът улеснява тези насекоми да се крият и спомага за размножаването им. Идеалната среда за тяхното размножаване и оцеляване е топла и дава достъп до хранене с кръв. Най-често превземат спалните в домовете ни, а *устойчивостта им ги прави наистина трудни за прогонване*. Натрапниците трябва да получават хранене с кръв от топлокръвни гостоприемници – обикновено хора – за да оцелеят и ще се крият близо до своите източници, докато са готови да се нахранят“.

Общодостъпната информация потвърждава изнесените в исковата молба факти, а именно, че (при доказано наличие на дървеници в помещенията) ищецът е получил от ухапванията им обриви и неприятни сърбежи. Както се установи, тези вредители са особено устойчиви и борбата с тях е изключително трудна, което логично обяснява съществуващият с години системен проблем с тях в пенитенциарните заведения на столицата и страната. Този проблем не е свързан непременно с хигиената в помещенията, нито може да бъде преодолян единствено чрез ползване на изпарител, без други мащабни мерки, тъй като очевидно ежемесечното пръскане срещу тези вредители не дава дължимия резултат по пълното им отстраняване. Както се посочи, липсата на посещения на медицинския център на Затвора [населено място] повече от документираните 3 пъти за исковия период не опровергава нито наличието на вредите, нито техните ухапвания, свързани с неприятни обриви и сърбежи.

Общодостъпната информация придава достоверност на свидетелските показания в частта им за наличие на системен проблем с дървеници и хлебарки, който се потвърждава и от периодичните проверки на О. като Н.. Както се посочи, наличието им не е свързано с липсата на хигиена, а самите вредители са силно устойчиви до степен да затруднят борбата с тях. Въз основа на свидетелските показания съдът приема, че в помещенията на 1-ва група на Затвора [населено място] за периода на пребиваване на ищеца в тях от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г., а именно при превеждането му в тях общо за 124 денонощия, е съществувал и доказан широко коментираният проблем с вредители – дървеници и хлебарки, присъствието на които безспорно силно влошава качеството на живот на пребиваващите в тези помещения лишени от свобода.

Този извод не се оборва от предоставените от ответника доказателства за периодична дезинсекция в пенитенциарните заведения, доколкото както писмените, така и устни източници на информация, са единни, че тези мерки не са ефективни. С изложеното не са изпълнени препоръките в т.21 от Европейските правила за затворите, според които всеки затворник трябва да разполага с отделно легло и *подходящо спално бельо*, което трябва да бъде поддържано в добро състояние и сменяно достатъчно често, за да се гарантира неговата чистота. Съдът приема, че тези изисвания касаят не само постелъчното бельо, но безспорно и матраците/дюшеците като част от условията за междудневна почивка.

Установеният „системен проблем с инсекти като дървеници, при който дезинсекцията не е ефективна“ съдът приема за достатъчен да обоснове нарушение на чл.3, ал.2, вр. ал.1 от ЗИНЗС поради липса на активни и ползотворни действия на затворническата администрация в борбата с

дървениците, чието доказано наличие и ухапвания по ищеца указват на обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, пораждат чувство на страх, незащитеност и малоценност.

Съдът приема за достигнат и прагът на суровост за установяване на нарушение на чл.3 от ЕКПЧ, респ. чл.3 от ЗИНЗС, тъй като наложеното наказание „лишаване от свобода“ не трябва да е свързано със стрес и трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието. Наличието на дървеници в помещенията не е свързано с неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието „лишаване от свобода“, а безспорно го надхвърля и е в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с недостатъчните усилия на затворническата администрация по справяне с този системен проблем. Наличието му покрива елемент от състава по чл.3, ал.2 от ЗИНЗС, а именно *други подобни действия, бездействия или обстоятелства*, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Задължението за осигуряване на адекватни условия за изтърпяване на наказанието тежи върху пенитенциарната администрация, респ. същата следва да понесе неблагоприятните последици от неизпълнението му. Не може да се приеме, че наличието на вредители – конкретно дървеници и свързаните с тях неприятни усещания като сърбежи и обриви от техните ухапвания, са „необходимо присъщи“ на изтърпяваното наказание „лишаване от свобода“. Напротив, установява се третиране в отлика от обичайното ежедневие в местата за лишаване от свобода, което принижавя човек, показвайки липса на уважение към условията, в които е поставен и неминуемо води до засягане на неговото човешко достойнство, респ. предизвиква чувство на страдание и малоценност, съвкупното въздействие на които достигат прага на суровост за нарушение по чл.3 от ЕКПЧ, респ. чл.3 от ЗИНЗС.

По изложените съображения съдът приема за доказано нарушение на чл.3, ал.2 от ЗИНЗС поради влошени хигиенни условия на изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ за целия релевантен исков период от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г., конкретно поради доказано наличие на вредители в помещенията на 1-ва група на Затвора [населено място] – дървеници, ухапванията от които за ищеца са били свързани с неприятни обриви и сърбежи, доказани в случая и с медицинска документация.

Предвид презумпцията по чл.284, ал.5 ЗИНЗС съдът приема наличието на претърпени неимуществени вреди в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с условията на изтърпяване на наказанието в нарушение на чл.3 от ЗИНЗС за доказани, в каквато насока са и свидетелските показания по делото.

При определяне размера на обезщетението съдът намира, че следва да се съобрази с анализа на новите решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за ЛС, според който обезщетение, присъдено от националния съд, което се равнява на **4 евро** на ден **или** на **30% от присъждането на ЕСПЧ** при сходни обстоятелства е адекватно и не поставя под съмнение ефективността на производството за обезщетяване на вредите от поставяне в лоши условия на задържане. Едновременно с това в повечето

случаи такова обезщетение би било достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушение на забраната за поставяне в лоши условия на задържане по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. С други думи, указанията на Съда в С. относно размера на обезщетението за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ са дадени **алтернативно**, а не **императивно от 4 евро на ден**. Според решаващия състав на АССГ е дължима преценка за пропорционалност на обезщетението на тежестта на претърпените неимуществени вреди при избора между двете алтернативи - 4 евро на ден или на 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства.

В помощ на тази преценка следва да се съобразят стандартите на ЕСПЧ по приложението на чл. 3 от Конвенцията, които налагат да бъде взето предвид *кумулятивното въздействие* на условията, при които се изтърпява задържането или наказанието. В случая, претенцията е предявена *единствено поради наличие на хлебарки и дървеници*, което следва да бъде съобразено при определяне размера на обезщетението в смисъл, че пълният посочен размер на обезщетения от 4 евро на ден в най-новите решения на ЕСПЧ е неприложим към настоящия случай. Този размер на обезщетение касае *кумулятивния ефект* от различни аспекти на изтърпяване на наказанието, какъвто настоящият случай не е. С други думи и по аргумент от неизчерпателното изброяване на чл.3, ал.2 от ЗИНЗС неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода могат да касаят различни аспекти като липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждаят чувство на страх, незащитеност или малоценност. Кумелативно въздействие на множество неблагоприятни аспекти в случая не се твърди и не се установява по делото.

При задължение за националния съд да съобрази *кумулятивния ефект от тези условия* и безспорна установеност по делото на само едно от тях – недостатъчна хигиена, свързана с наличието на дървеници, съдът приема, че не следва да присъжда препоръчания от ЕСПЧ стандарт от 4 евро на ден, а алтернативния - 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства. Това е така, тъй като присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от едни аспекти на изтърпяване на задържането или наказанието (единствено поради наличие на дървеници) не следва да се превръща в прекомерна санкция за затворническата администрация, която стриктно и при спазване на законовите си задължения и правомощия е осигурила на ищеца изтърпяване на наложеното му наказание при *други* благоприятни аспекти на тези условия, което също следва да се съобрази при преценката на кумулативното въздействие на тези условия.

Изложеното е основание за съда да определи размер на обезщетението под посочения от ЕСПЧ размер от 4 евро на ден, а именно и в алтернативния вариант от около 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства.

В свои решения по дела *B. v. Slovenia*, жалба №25516/12, решение по допустимост от 8 юли 2014г. и *Shmelev and others v. R.*, жалба №41743/17 и 16

др., решение по допустимост от 17 март 2020г., ЕСПЧ приема, че обезщетение в размер на 30% от това, което той би присъдил, е адекватно за компенсиране на вредите от лоши условия за задържане в конкретния случай - в С. и Русия. Съответно за справедлива база за размера на обезщетението се приема между 4 и 5,3 евро на ден /така B. vs Slovenia, жалба 25516/12, решение по допустимост от 08 юли 2014г.; Domjan vs H., жалба 5433/17, решение от 14 ноември 2017г./, като посочената база е определена като справедлива за установено задържане в лоши условия в У., при съобразяване на жизнения стандарт за страната. В този смисъл и доколкото според статистически данни на Евростат минималните месечни възнаграждения в България се явяват по-ниски от тези в У. средно с 40%, то отчитайки жизнения стандарт в България, за справедлив размер би следвало да се счита такъв между **1,70 евро и 2,25 евро на ден**. В този смисъл е Решение № 1754 от 17.10.2022 г. по адм.д.№ 350/2022 г. на Административен съд Пловдив.

Като аналог може да се използва и решение на ЕСПЧ по жалба № 9835/11.02.2019 г. на Н. П., свързана с условията на изтърпяване на наказанието в Затвора Б. за периода от 17.11.2011 г. до 17.11.2016 г., т.е. 5 години, по която ЕСПЧ е присъдил обезщетение за имуществени вреди в размер на 10 800 евро, или 2160 евро на година, 180 евро на месец, 6 евро на ден). 30 % от 6 евро е **1.8 евро на ден или приблизително 4 лв. дневно**.

По данни от сайта на Български хелзински комитет с решение от 21 юли 2020 г. по делото *Д. А. срещу България*, Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) за пръв път прави оценка на въведените през 2017 г. правни средства за защита срещу нечовешко и унижително отнасяне, произтичащо от най-ограничителния режим на изтърпяване на наказание в българските затвори – специалния режим, който се налага автоматично на всички *осъдени на доживотен затвор* по жалба на Д. А., който изтърпява наказание доживотен затвор в [населено място] от 2013 г. За неблагоприятните условия на изтърпяване на наказанието в периода от 2013 г. до м.април 2018 г. националният съд присъжда обезщетение за неимуществени вреди за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ, респ. чл.3 от ЗИНЗС, в размер на 1000 лв. ЕСПЧ отбелязва, че размерът на присъденото обезщетение – 1000 лв. за нарушение, продължило четири години и половина, е в пъти по-нисък от този, който той е установил в практика си по сходни случаи. Във връзка с това, ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя **допълнително обезщетение в размер на 6 000 евро. Това обезщетение се равнява приблизително на 3.65 евро на ден (при период от 4 години и половина)**.

С решение от 4 юни 2020 г., Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) постановява три осъдителни решения срещу България по делата Ч. и К., Й. и Д. и И. и други (A. nos. 2727/19 and 6 others), образувани по единадесет жалби на лишени от свобода, като по всички намира нарушение на член 3 от Конвенцията за престоя на жалбоподателите в пенитенциарните заведения в различни периоди между 2011 и 2018 г. Присъденото от ЕСПЧ обезщетение е общо 68 600 евро, което също представлява приблизително малко над 6000 евро на човек и потвърждава стандартите на Съда в С..

Съгласно чл.52 от ЗЗД съдът определя размера на обезщетение по справедливост. Съобразно задължителните указания, дадени в т.II от

ППВС № 4/1968 г. понятието "справедливост" по смисъла на чл. 52 ЗЗД не е абстрактно понятие. То е свързано с преценката на редица конкретни обективно съществуващи обстоятелства, които трябва да се имат предвид от съда при определяне размера на обезщетението. Справедливият размер на обезвредата следва да почива на обективни критерии и да бъде адекватен от претърпените вреди. Обезщетението трябва е съразмерно с вредите и да отговаря, както на конкретните данни по делото, така и на обществените представи за справедливост. В съдебното производство по присъждане на обезщетение посочените неимуществени вреди следва да намерят материален израз, който законът в нормата на чл.52 ЗЗД определя „по справедливост“, макар неимуществените вреди да нямат стойностно изражение и да не подлежат на аритметично изчисляване.

Решаващият състав на АССГ приема, че размер на обезщетение, наполовина от посочения от ЕСПЧ размер от 4 евро на ден, т.е. от 4 лева на ден, би бил справедливо обезщетение за претърпените от ищеца неимуществени вреди от нарушение на чл.3, ал.2 от ЗИНЗС, за периода от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г., при доказан престой на ищеца в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието поради наличие на дървеници общо за 124 денонощия. За този престой е дължимо обезщетение в размер на 500 лв., което следва да се присъди със законната лихва от предявяване на иска на 26.04.2024 г. съгласно т.4 от Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2004 г. по тълк.д. № 3/2004 г. на ОСГК на ВКС, до окончателното му изплащане. За разликата до предявения размер искът следва да бъде отхвърлен.

При този изход на спора разноски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса, в случая от 10.00 лв.

В хипотезата на частично уважаване на иска не е предвидена възможност за заплащане на ответника на юрисконсултско възнаграждение, поради което такова не следва да му се присъжда. Разпоредбите на чл.286 ал.2 и ал.3 ЗИНЗС, тълкувани в тяхната взаимовръзка, се явяват специални по отношение на общите разпоредби на чл.10 ал.4 ЗОДОВ и чл.78 ал.8 ГПК, във връзка с чл.144 АПК и чл.143 АПК. Липсата на изрична уредба в ЗИНЗС, която да предвижда отговорност на ищеца за заплащане на юрисконсултско възнаграждение на ответника при пълно или частично отхвърляне на иска/исковете му, означава, че такова не се дължи. Допълнителен аргумент в полза на изложеното е, че дължимото минимално юрисконсултско възнаграждение в случая би било в размер на 80.00 лв. съгласно чл.27ж от Наредбата за заплащането на правната помощ. Същото би намалило присъденото обезщетение с близо 1/5, което също би било в противоречие с практиката на ЕСПЧ разноските по дела за присъждане на обезщетения да не са обременителни за ищите и да не обезсмислят присъдените обезщетения. На основание чл.286, ал.3 от ЗИНЗС ответникът следва да бъде осъден да възстанови в полза на АССГ изплатеното от бюджета на съда възнаграждение за съдебно-счетоводно експертиза в размер на 420.00 лв. Независимо, че заключението на вещото лице е допуснато по искане на ищеца, разноските за

производството следва да се понесат от ответника съобразно изхода на спора съгласно чл.286, ал.3 от ЗИНЗС. Допълнителен аргумент в случая е, че приетата по делото експертиза потвърди твърденията на ищеца за непълнота на предоставената по реда на чл.284, ал.3 от ЗИНЗС информация от ответника, който в справка от 15.07.2024 г., изготвена от ИСДВР на 1-ва група на Затвора С. – инсп. М. М., посочва, че за релевантния период от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г. ищецът е пребивавал в Затвора [населено място] за 106 денонощия, докато според експертизата същият е пребивавал 124 денонощия.

Водим от горното и на основание чл. 285 от ЗИНЗС, във връзка с чл. 203 от АПК, във връзка с чл. 1 от ЗОДОВ, **Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав,**

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на К. Д. И., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място], обезщетение за неимуществени вреди в размер на 500.00 лв., претърпени за нарушение на чл.3, ал.2, вр. чл.284-286 ЗИНЗС, поради неблагоприятни условия на изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място] в периода от 26.04.2019 г. до 23.06.2022 г., включително, ведно със законната лихва от 26.04.2024 г. до окончателното изплащане, както и сторените в производството разноси в размер на 10.00 лв. за държавна такса.

ОТХВЪРЛЯ иска, предявен от К. Д. И., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място],, срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, за разликата до предявения размер от 77 888 лв.

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати по сметка на Административен съд София град, [населено място], [улица], на основание чл.286, ал.3 от ЗИНЗС изплатеното от бюджета на съда възнаграждение за съдебно-счетоводно експертиза в размер на 420.00 лв.

Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му на страните с касационна жалба пред Тричленен състав на Административен съд София град.

СЪДИЯ: